

Azərbaycan Tibb Universiteti  
Psixiatriya kafedrası  
Müalicə Profilaktika Fakültəsi  
Ümumi psixopatologiya



Mühazirə 5      İradə və meyllərin  
psixofiziologiyası. Düşüncə.  
Düşüncəni formalaşdıran  
amillər. Düşüncə pozuntuları.

# Düşüncə

Allo-, auto-, somatopsixiki bələdlik

Autopsixiki

Allopsixiki: vaxtda, məkanda, ətraf mühitdə

Somatopsixiki: bədənin müxtəlif hissələrinin və daxili orqanların tərpənməsi, dağılması, dəyişilməsi

# Düşüncənin pozulmasının sindromlarının əsas əlamətləri

## Yaspersin tetradası

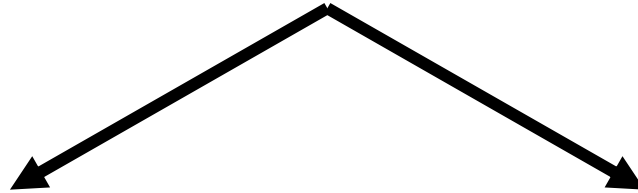
Ətraf mühitdən  
aralanma

Olmuş hadisələrinin və  
subyektiv həyəcanla-  
rının yadda saxlanma-  
sının çətinləşməsi

Bələdliyinin vaxtda,  
məkanda, ətraf mü-  
hitdə və bəzən öz şəx-  
siyyətində pozulması

Təfəkkürün pozulması  
(mülahizənin zəif-  
lənməsi və ya qeyri-  
mümkünlüyü)

# Düşüncənin pozulmasının sindromları



**Düşüncənin  
keyləşməsi  
sindromları**

**Düşüncənin  
qaralması  
sindromları**

# Düşüncənin keyləşməsi sindromları

## Obnubilyasiya (buludluq)

(Latınca ob – öndə, qarşıda, nubes- bulud, duman) keyləşmənin ən yüngül forması olub arabit düşüncənin pozularaq yenidən aydınlaşması ilə xarakteriz olunur.

## Somnolensiya (yuxululuq)

Yarıyuxulu hal kimi təsvir oluna bilər.

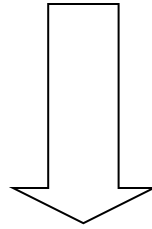
## Sopor (hüşsuzluq)

Əvvəl təsvir edilən halların inkişaf edərək daha da ağırlaşması kimi və ya müstəqil olaraq birbaşa meydana çıxır. Xəstə yuxulu adamı xatırladır.

## Koma (dərın yuxu)

Xarici aləmlə əlaqənin tam itməsi və bir sıra şərtsiz reflekslərin sönməsi ilə xarakterizə olunur.

# Düşüncənin qaralması sindromları



**Burada düşüncənin  
keyləşməsindən tam itməsinədək  
təzahür edən sindromlar aiddir.  
Bu pozuntular üçün xarakterli  
psixopatoloji simptomlar olmur.**

# Düşüncənin qaralması sindromları

## Deliriy

Pareydoliyaların axını və səhnə-yəbənzer görmə və eşitmə hallüsi-nasiyalarla, hissiyati sayıqlama və hərəkəti oyanma ilə müşayiət olunan düşüncənin pozulmasıdır. Öz şəxsiyyətində bələdlik (auto-psixi) saxlanılır.

## Düşüncənin alaqaranlıq vəziyyəti

Ətraf mühitdən bələdliyi pozulması ilə yanaşı hallüsinoz və kəskin hissiyati sayıqlama biruzə verir.

Ambulator avtomatizm.

Fuqa,trans.

Absans.

## Oneyroid

Yuxuyabənzer düşüncənin pozulmasıdır: ətraf mühitdən tamamilə uzaqlaşması, keçirdiyi halların fantastik məzmunu və öz "Ego"sunu dəyişilməsi

## Amensiya

Bu növ düşüncə pozuntusu üçün çaşqınlıq və inkoherensiya xasdır, o zaman ətraf mühitdə baş verən hadisələr dərk edilmir, öz daxili mənliliyini aydın anlamır, assosiativ qırıqlıq aşkar edilir. Hərəkəti oyanacaqılıq çarpayı ilə məhdudlaşır. Amensiyanın ən şiddətli mərhələsində katatonik oyanma yaxud stupor, xoreya bənzer hipokinezlər.

# Meyllər

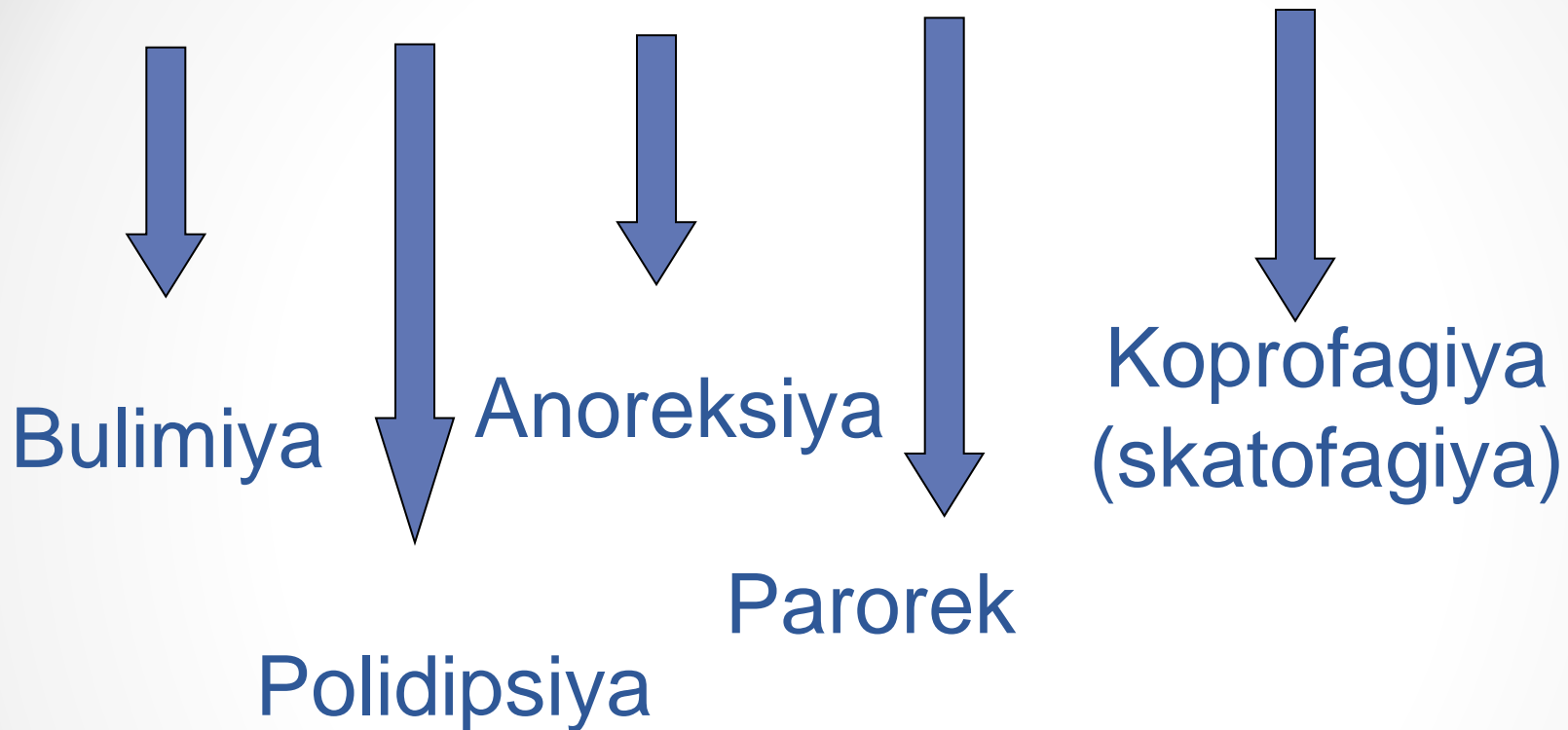
Meyllər insanlara və eyni zamanda digər canlılara məxsus olan ibtidai, həyat tələblərin (instiktlərin) ödənilməsinə yönələn fəaliyyətdir.

İnstiktlərin əsas formaları:

- 1) Həyatı davam etdirmə (yaşamaq);
- 2) Nəslə davam etdirmə (cinsi) instikt.



# Qidalanma meylinin pozulması



## İMPULSİV MEYLLƏR

- **İmpulsiv hərəkətlər** – səbəbsiz, mənasız və qəflətən meydana çıxan hərəkətlərə deyilir.
- **Piromaniya** – yanğın törətməyə meyl etməkdir.
- **Dromomaniya** – mənasız səyahətlərə, avaraçılığa meyl göstərməkdir.
- **Kleptomaniya** – vaxtaşırı baş verən, mənasız, məqsədsiz oğurluğa meyl göstərməkdir.
- **Plyuşkin simptomu** – lazımsız, yararsız şeyləri toplamağa və saxlamağa qarşı olan maraqdır.
- **Dipsomaniya.**
- **Koprolaliya.**

# Seksual davranışın və cinsi meylin pozuntuları

Seksual deviasiya.  
Hiperseksuallıq  
Onanizm  
Petting  
Frotterizm  
Promiskuitet

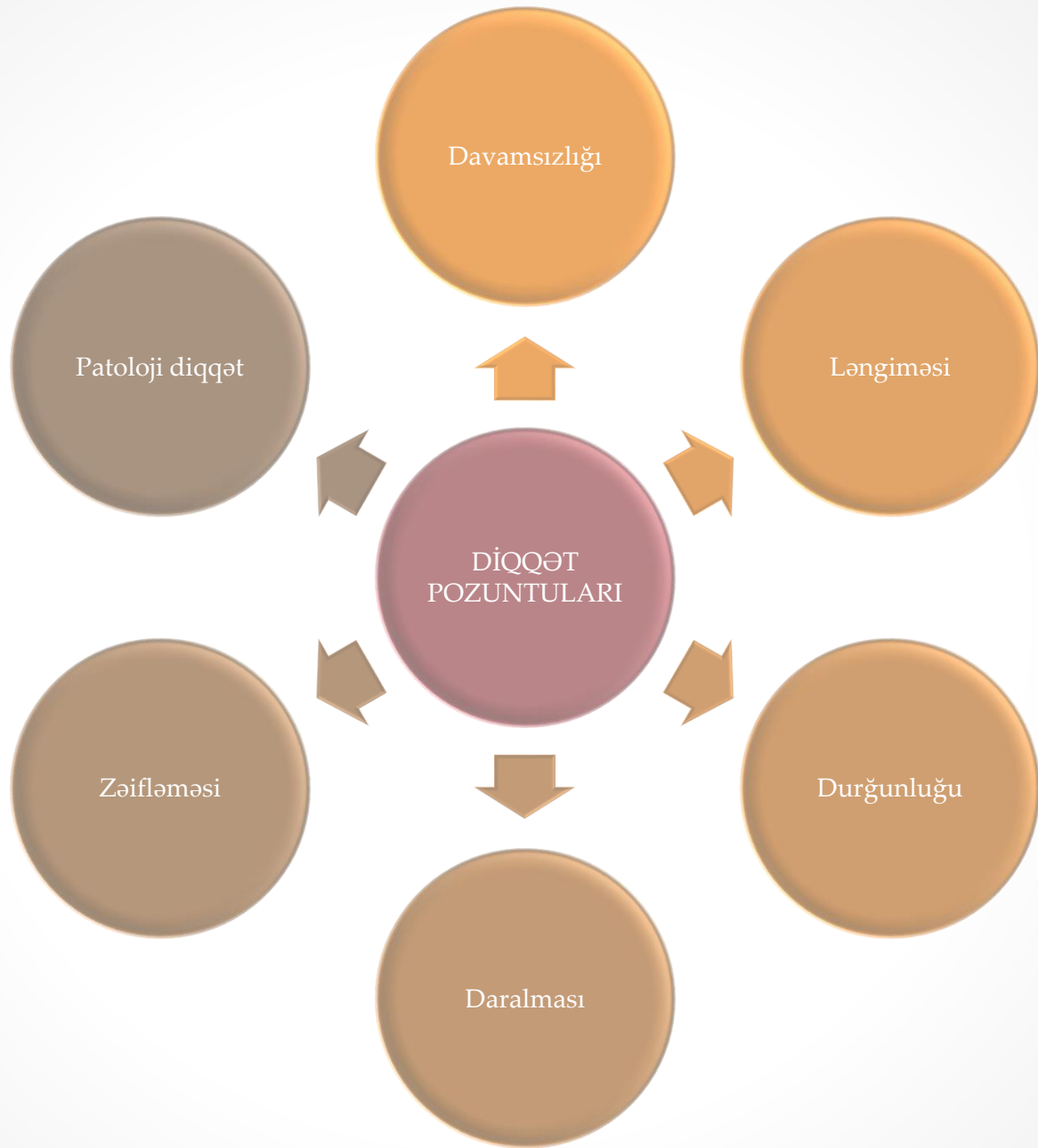
## Seksual perversiya(həqiqi və yalançı)

Sadizm  
Mazaxizm  
Pedofiliya  
Herontofiliya  
Fetişizm  
Eksgibisionizm

Nekrofiliya  
Homoseksualizm  
Vuayerizm  
İnsest  
Zoofiliya  
Narcissizm

# Diqqət

- Psixi fəaliyyətin (düşüncənin) bu və ya başqa istiqamətə yönəlməsi və hər hansı bir obyekt üzərində cəmlənməsi prosesinə diqqət deyilir. Diqqətin obyektı, xarici aləmdə mövcud olan cisim və hadisələr, özümüzdə aid olan, orqanizmdə yaranan hisslərimiz, fikirlərimiz vəs. ola bilər.



**Diqqətin davamsızlığı** (vəya diqqətin yayınması). Uzun müddət diqqətin müəyyən hadisə üzərində cəmlənə bilməməsidir. Bu əlamət əhəvli-ruhiyyənin yüksək olduğu hallarda, məsələn affektiv psixozun manikal fazasında müşahidə olunur.

**Diqqətin ləngiməsi.** Psixi fəaliyyətin, ümumiyyətlə, ləngiməsi hallarında, məsələn, affektiv psixozun depressiv fazasında qeyd edilir.

Diqqətin durğunluğu. Təfəkkürün və digər psixi funksiyaların durğunluğu (ləngiməsi) fonunda rast gəlinən əlamətdir. Epilepsiya xəstəliyində tez-tez təsadüf edilir.

**Diqqətin daralması.** Beynin üzvi xəstəliklərində, xüsusən beyni damarların aterosklerozunda təsadüf olunur.

**Diqqətin zəifləməsi.** Beynin üzvi pozuntuları ilə əlaqədar olan psixi xəstəliklərdə, ilk növbədə, epidemik ensefalitdə, kəllə travmalarında rast gəlinir. Əqli qabiliyyətin kobud pozuntuları zamanı meydana çıxan diqqətin zəifləməsindən tam diqqətsizliyədək inkişaf edə bilər.

**Patoloji diqqət.** Belə pozuntu zamanı xəstə heçbir əhəmiyyəti olmayan lazımsız, obyektlərə xüsusi diqqət göstərir. Bəzən hallüsinasiyaların və sayıqlamaların təsiri nəticəsində meydana çıxan bu pozuntu şizofreniya xəstəliyində, intoksikasion psixozlarda rast gəlinir.

# İradə pozuntuları

